

kacířsky a s neporozuměním o době, jako by se nám jevila jen číškou baru a temnosvitem filmu. Neboť načas a začas bude třeba pro tuto bídu, politický útlak, věznění odvážných rebelů, odpírání platu a chleba — dobytí státu a změny jeho stavby, uspořádání a tendence, aby zhasly projekční přístroje kin a umlkly džezebendy; a učiníme tak. Radosti se vždy vrátí a osvobozená třída je prožije úplněji.

PŘEDNĚ: krajní stručnost je nezbytna, je-li úkolem článku podat úplný a přehledný obraz dnešní umělecké produkce, naznačit, jakým způsobem a za jakých předpokladů i okolností vyrůstá umění budoucnosti z dnešní práce, z přítomných realizací, a připojit k tomuto obrazu několik poznámek: vyčerpat dané téma by mohla kniha nebo brožura. Několikastránková stať musí se spokojit s náznaky a ukázkami. Bylo by možno přehlédnout dnešní uměleckou, kulturní, myšlenkovou a sociální situaci, celý běh světa v jakémsi mnohaepochovém seriálu, dlouhém jako Andy a Kordillery. Tuto však můžeme podat toliko fragmentární a zhuštěný článek, cosi jako „Gaumontův týden“, jenž v pestrém a rychlém sledu promítne volební kampaň v Anglii, události na Rusi, aviatický rekord, boxing-mač o mistrovství světa, nejnovější vynálezy, politické zprávy atd., a který ostatně, abychom důsledně využili přirovnání z kina, také vždycky *předchází* vlastnímu programu. Představení bude následovat.

Dále: Dnešní umění bude nás tuto zaměstnávat jen potud, pokud v sobě tají živé prvky příštích tvarů, a umění budoucnosti nebudeme prorokovat, ale pokusíme se poukázat na jeho charakter a směr potud, pokud lze jej vyčíst ze zkušeností aktuálních.

UMĚNÍ A OBECENSTVO. Rozchod umění s obecnstvem a se společností, počavší se v minulém století po ukončení

empírového slohu, vyrostlého z francouzské revoluce, pokračoval v posledních desetiletích s neobyčejným urychlením a dnes je do očí bijícím faktem. *Umění pro umění*, jež bylo před lety heslem a cílem (a žádné heslo nemíní obyčejně doslovně to, co proklamuje!), je dnes skutečností, a tato skutečnost je kletbou. A přece nemá umění smyslu samo o sobě, má svůj smysl, účel a poslání toliko v životě a jako stroj je strojem, jen pokud funguje, tak i umění je uměním jen, pokud plní své funkce. Vývojová linie umění doznala v posledních desetiletích mimořádně silné a četné otřesy, hluboké a intenzivní transformace, náhlé přesuny dominujících směrů: impresionismus, fauvismus, expresionismus, kubismus, futurismus a módní novoklasicismus se vystřídaly, ale tyto změny vesměs zůstaly bez důraznější ozvěny v životě. Umění šlo svou cestou a život šel svou cestou: obě se různily a křížily. Jen jedna cesta je pravá a plodná. A rozchází-li se cesta umění se směrem konkrétního života a jeho zájmu, je vůbec možno se domnívat, že by omyl a nepravda byly na straně života?

Zatímco *umění a umělci*, odříznuti od skutečného života, utonuli ve falešném artismu, stupňujícím formovou esoteričnost, v špatně provětrané atmosféře ateliérů, knihoven, obklopení hrstkou zasvěcenců či snobistického diváctva, hltajícího knížky básní a próz, navštěvujícího divadla a koncerty o premiérách a výstavní salóny o vernisážích, šel život lidstva nezadržitelně svou cestou vpřed, zcela mimo oblast umění a umělecké kultury. V širším světě je oblast umění a „umělecké kultury“ příliš uzoučká. Spojení mezi uměním a divákem bylo přerušeno. Umění usídlilo se ve svých rezervacích, v knihovnách, galériích, pompézních divadlech; v bytě maloměšťákově a venkovanově naleznete však pouťové barvotisky či běžný kýč, odporný a sentimentální, Aloise Jiráska, K. V. Raise, Sv. Čecha, RUR, Ze života hmyzu, Bourgeta, Claudela atd., podle stupně jeho vzdělanosti a osobního vkusu, v proletářských a studentských jizbách reprodukce z časopisů, za zrcadlem zastrkány fotografie z kina či sportovních výjevů, kouzelné, přestože někdy „nevkusné“ pohlednice z celého

světa. Jedni se nadchnou Brožíkem a druzí Sakim, Chaplinem nebo čtou Sherlocka Holmesa, Verna, Londona nebo Haška; málo lidí chová tak upřímný, nepředstíraný a žhavý podiv pro Picassa, Braqua či Verlaina.

Publikum tak otevřeně vyslovuje svůj vkus a své záliby: tím pronáší i svůj soud nad dnešním uměním, jež odsuzuje na vymření i tenkrát, dává-li mu stát subvence. Ano, pokud jsou v dnešním řádu peníze měřítkem hodnot a užitečnosti, kino a sport nepotřebuje subvencí, rovněž umělecky imorální autoři pracující podle přání tupého měšťáctva nikoliv, bez subvencí by do roka vymřela divadla a umělecké korporace. Nejde nám zde přirozeně o měšťáckou kastu v sentimentálním kýči utopenou, a právě tak málo zájmu chceme věnovat umění i zdánlivě revolučnímu, pokud se uzavírá v prázdný artismus a infikuje dutou ideologií předstírající spiritualismus. Jde nám o zdravé jádro obecnosti a onu společenskou třídu, již přísluší ztřešit svět: *o proletariát* a pokrokovou inteligenci. Dosud se tato vrstva obešla ve svém životě bez umění, a zcela právem, poněvadž má srdce a mysl otevřeny mohutnějším krásám skutečnosti. Bez snobismu přiznává svou lásku k tomu, co ji skutečně poutá. Její zájem májí ateliérové a literátské problémy a nachází zadostiučinění v kinu, při nedělním fotbalovém mači, v cirku, ve varieté, při lidové slavnosti, vidí ve skutečnosti krásy, které mají živou sílu. Poněvadž umění je na světě pro obecnost a ne obecnost pro umění, je třeba především obnovit kontakt s tímto zdravým jádrem lidu, nositelem příštích životních forem. Reformní lidovýchovná činnost je zde marna: marno vysvětlovat lidu umění, marno lid umělecky vzdělávat; nakonec by se vidělo, že lidu nemůže nic pod sluncem být vzdálenějšího než ono umění, ku kterému by ho chtěli přiblížit. Nikdy nešla hora k Mohamedovi; i tentokrát je Mohamedovi přijít k hoře.

Zatímco v oblasti umění zápasilo množství směrů a individualit, vytvořil život nové skutečnosti, nové tvary krásy, protinížež krása dosavadního umění, krása muzeální a klasická, ukazuje se nevýraznou, nudnou, suchopárnou a nedostateč-

nou. Dnešní svět není totiž ani zahradou dětství, ani zaprášeným skladištěm historických rekvizit, a krása se mu nerodí ani z plané hry, ani ze sentimentality, ale z práce vedené ve smyslu jasného názoru, vědomé cíle a konkrétního poslání. A tak před našima očima vyrůstá nová krása, tak moderní, že před ní vyhlíží i dýchavičný futurismus estétsky a konvenčně, tak svrchovaně dokonalá, že může být měřena nejvznešenějšími příklady.

ARCHITEKTURA. Od empiru není slohu, není architektury. Senilní nemohoucnost střídá historické slohy, neschopna vytvořit nové skutečnosti. Revoltuje secesí, sleduje čistě umělecké, tj. pitoreskní a dekorativní účely v kubismu. Zploštuje v uměleckém průmyslu, jenž místo aby vnesl umění do života (což není tak nutné jako vnést život do umění), vnáší uměleckou bezradnost a estetický zmatek do výrobků průmyslových, sloužících denní potřebě života. Zatímco se umělci-architekti marně namáhali vytvořit nový sloh, pracovali moderní *technikové a inženýři*: bez uměleckých vedlejších zámyslů a předsudků vyvodili z dobových požadavků ve smyslu přesné konstruktivnosti a úplné účelnosti a z předpokladů strojové výroby tvary tak dokonalé, okouzující svou nahou, čistou a přísnou krásou; ne z tvůrčích horeček a extází literátů, nevyčísitelně propadlých poetickému deliriu, ale z rozumné práce, smělé a důkladné i při mechanické výrobě typové rodí se nová krása. Americký inženýr zvítězil nad dekorativizujícím architektem, protože jeho dílo více odpovídalo dobovým požadavkům. Jen slepec popře, že aeroplány, automobily, moderní továrny, telefonický aparát, lokomotiva jsou krásnými plastickými fakty: z proporcí, přísného matematického řádu line se zvláštní soulad, který nepotřebuje přísady dekorace, aby se dotkl estetického citu. A přece tito inženýři mysleli toliko na konkrétní svůj úkol a účel vyráběné věci, nikoliv na umění. Dokázali pravdu estétům nepřipustnou, že *krása není výhradnou výsadou tzv. umění*. Jsou tisíce krásných věcí na světě, jejichž porodní babičkou nebylo umění. Málokterá historická architektura (zejména ne architektura dnešní)

chová tolik výrazné síly a plastického zdraví jako aeroplán Goliath, newyorské doky, transatlantiky, nové modely aut atd. Jejich formy podrobené účelu jsou nality životem, i jsou-li typy, standardy a ne unikáty. Jejich kázeň vnucuje jim ušlechtilou uniformitu.

Architektura dnešní musí se učit u těchto skutečností, k nimž přidruží se i některé případy slohů uměleckými historiky dosud víceméně pomíjených (architektura mexická, aztécká, tibetská, africká), spíše než u gotiky či baroku a rokoka. To vědí dobře ti, kdož jsou vpravdě moderními staviteli: Behrens, Wright, Perret, Tony Garnier, někteří architekti holanďtí a Corbusier-Saunier (Jeanneret), iniciátor *purismu*, směru, jenž svou logicky jasnou estetiku vyvozuje umělecky z kubismu a z Cézanna, konstruktivně z realizací soudobé techniky a jenž pro architekturu má dnes obrovský obrodný význam. Tato architektura je přesvědčena, že gotická katedrála či renesanční palác nemají monopol na veškeru výtvarnou krásu.

DIVADLO zažilo podobný převrat intervencí nových technických vymožeností v době své hluboké umělecké krize a stagnace. Od delší doby vyhýbali se všichni rozumní lidé zdravého životního smyslu divadlu velmi důsledně: moderní život evakuoval hlediště právě tak jako kostely. Zatímco na prknech, jež dávno přestala znamenat svět, umělecký esteticismus inscenoval reformy a revoluce, někdy dosti zajímavé, ale vždy stejně bezvýsledné, vyrostlo a zdokonalilo se KINO, nejmocnější fakt dnešní kultury a civilizace. Zrodilo se jednak z tradice opomíjeného a neuznávaného umění cirku, varieté, café-concertu, lidového baletu, melodramatu, pantomimy, jednak z technického vynálezu Daguerrova, Edisonova a Lumièrů. Ne jevištní patos, ale obrazy kinoplátna mluví dneska k davům; nahrazují zvetšelé divadlo. Namísto senilní ibsenovštiny podává smělé kovbojské vize. Na troskách „uměleckého“ a akademického divadla provolává světu svůj pozdrav. Ano, kino pohltilo akademické divadlo. Ale obrodilo a k uznání přivedlo vlastní podívanou lidu: balet, vaudeville,

melodram, kabaret, lidovou slavnost, cirkus, varieté, music-hall a danciny, které při participaci publika na dějové akci jsou nadále jedinými možnými formami divadelního projevu.

KINO je pravým naučným slovníkem nového umění, univerzální podívanou a univerzální lekcí: radujme se a veselme se v kinu: je Betlémem, z něhož vychází spása modernímu umění. Z kina, které je dnes jediným lidovým uměním (jsme si vědomi, že slovo umění není zde přesným výrazem), vzejde umění budoucnosti, umění proletářské. Umění!! Umění!! Nezáleží nám na loňském, tak pozdním dobrozdání pařížského Podzimního salónu, který vyhověl přání zesnulého Guillauma Apollinaira a přičkl biografu místo desáté múzy, abychom nevzdali největší chválu jeho obzvláštní světské a přece zázračné kráse, která skutečně není již druhu uměleckého v tradičním smyslu. Milujeme vášnivě tyto moderní fantazmagorie, které skýtají našim očím svobodný a aktivní integrální život ve všech jeho manifestech, a přece bez opisného a popisného cizopasného naturalismu; přímý realismus kina je bližší umění budoucnosti než díla dnešních klasicistů, futuristů, už proto, že není ani futuristický, ani klasicistický. Zrodil se nedávno, a přece může s chloubou uvést řadu slavných jmen: Charlie Chaplin, největší a nejslavnější duch doby, Fairbanks, Pickfordová, William Hart (Rio Jim), Dustin Farnum, Pearl Whiteová, Fatty (Roscoe Arbuckle), Coogan, Hayakawa aj. aj., jež přiřadí budoucí historie po bok ostatním hrdinům lidstva. Před filmy Douglase Fairbankse, tohoto Herkula přítomnosti, zdravého sportmana, žoviálního a sympatického dobrodruha, jehož úsměv na kinoplátně i na návěští přímo mívá do vašeho srdce, apoštola moderní fyzické kultury, pocítíte neúčinnost a neživotnost vládnoucího individualistického umění. Kino prozrazuje činem nové pojetí „umění“, které překračuje vlastní tradiční hranice umění a je ne uměním ze života a pro život, jak povídají ideologové, ale životem samým. Obsáhne celý svět, dramata, frašky, tragédie, denní události, poučný či tendenční kus; věda, sport, akrobacie, zkratka vše může být předmětem filmu. Sláva našeho století

nalézá filmem svůj nejpregnantnější a nejbujnější výraz, jak praví francouzský spisovatel Louis Delluc, estetik kina a smělý a nebojácny moderní duch. A to je nejčennějším poučením, které kino poskytuje veškerému umění, literatuře, výtvarnictví i hudbě.

Film je básní uprostřed světa. V něm je ryzí sfla moderní poezie. Má svou přesnou formu, která funguje dokonaleji než klasicistní stance a sonety básníků, má svou tradici, ale nestará se o ni, poněvadž je to tradice živá, a ne muzeální; je prostě studnicí bohaté zkušenosti, z níž čerpá poučení zcela bezděčně a jejíž poklad rozmnožuje den co den. Zatímco stagnace se usídlila v pracovnách většiny básníků, sochařů a malířů a žere červotočem prkna jevišť, vznikají na pláních Arizony a Kalifornie, v Los Angeles i v New Yorku zázraky zázraků.

Film, jenž je básní uprostřed světa, jenž je zdrojem síly moderní poezie, spojí opět nové umělce s diváctvem. Má důvěru téměř bezpodmínečnou a nadšený potlesk davu. Svými motivy: typy Far Westu, ulice, prerie, tropy, dancing-rooms a bary Ameriky, přístavy, tisícerými skutečnostmi světa, smyslem pro zdravou odvalu a dobrodružnost, jemnou senzibilitou a klaunskými ironiemi Charlie Chaplina, jehož smutný smích je srdečnější a zdravější než paradoxní smích Shawův, dobromyslnou něhou Mary Pickfordové, jež je hlubší než něha Marie Laurencinové, svou tradicí vládnoucímu kulturním vkusem zneuznaného umění a zneuznané krásy (varieté, music-hall, cirkus etc.) a svým původem z optického vynálezu chronofotografie a mechanické i chemické výroby je příkladem a předobrazem všemu novému umění, které bezpodmínečně musí obsahovat všechny jeho prvky a předpoklady. Bylo správně řečeno, že je pro nás vynález kina tak důležitý jako vynález knihtisku pro člověka renesance: i zde strojová výroba rozšiřuje umění mezi diváctvo. A co více: hrdinové kina fotografií promítnutou na plátně dobývají věčnosti a nesmrtelnosti. Desky gramofonů přežijí hlasy zpěváků.

— *Ano, všechna moderní umělecká kultura spočívá a musí spočívat na strojové výrobě.*

LITERATURA A POEZIE, kterou žije kino a již klade velitelky jako příklad moderní tvorbě, je právě tak málo salónní, klasická, akademická, právě tak málo symbolická, futuristická či smrdutě naturalistická jako film sám: JULES VERNE, JACK LONDON, MARK TWAIN, BRET HARTE, JENSEN, SINCLAIR, LEBLANC, NICK CARTER etc. jsou spřízněni s kinem, jsou často v nejednom ohledu předchůdci poezie kina. *Americká lyrika*, jejímž otcem je WALT WHITMAN, básník, který také se nebál široce překročit úzké meze „poetického umění“, dobrý vodič dramatické energie glóbu, nepotřebující slov, hudby či rýmu, žádné recitace, žádné zděděné konvence, ani nejlepší nikoliv, jehož hymny jsou právě tak žurnalistickým lyrickým fejetonem jako úžasným filmem — tato lyrika převzala z kina svou divokou a údivnou všednost a konkrétnost, jež předčí každou fantazii. Nejvýznačnější moderní básníci usilují rozmanitým způsobem o sepětí literatury s kinem: ROMAINS, CENDRARS, MAX JACOB, IVAN GOLL, P. ALBERT-BIROT, EPSTEIN, P. HAMP. Dobrodružné romány, napojené prudkými esencemi kina, píše Pierre Mac-Orlan a částečně i K. Edschmid. Vidíte jasně, že charakteru naší doby více než básně dekadentů či futuristů odpovídají produkty kolportážní literatury, detektivky, indiánky, bufalobilky a díla zde jmenovaných autorů.

HUDBA prožívá téměř týž vývoj jako divadlo. Předěšlé století ji oloupilo o důležitost a velikost, jaké měla v minulosti. Klasická a církevní hudba byla vystřídána muzikou wagnerovskou, naturalistickou a impresionistickou. V mlžinách debussyanismu nastalo oslabení tvárné síly a vývojové opožďení: hudba, právě tak jako divadlo, nedovede udržet krok s dobou a s ostatními uměními. Koncerty a komorní seance jsou opravdu hñijící vodou kapřího rybníčku; jsou událostí buržoazně společenskou, nic více; jako premiéra v divadle a svatba či křtiny v kostele. Obroda hudby (právě tak jako obroda divadla kinem) děje se z popudů zevních i světských. Zatímco zemřela v koncertech, žije hudba ve světě. Vášnivá

láska k živé skutečnosti, která dá v architektuře přednost mechanické produkci před planým dekorativním lži uměním, kinu před antickou tragédií, kutálce a hudbě v kavárně, v restaurantu, kapele na náměstí před koncertní hudbou, nebude se bát ani zavrhnout nástroje a interprety, kteří v hudbě dosud platí za tabu. Džezbend! Harmonika! Barbarický kolovrátek! Kapela Armády spásy, zpěv doprovázený bubnem, prozrazující zdravé vlivy exotické! Rag-time! Jako ve výtvarném umění ruční reprodukce grafická (rytina, lept atd.) byla posléze zcela zatlačena fotomechanickou reprodukční technikou, zvítězí i v hudbě posléze stroj: *gramofon*, *orchestrion*, *pianola* apod., hrůza vlasatých šumařů, jsou velikolepými elementy, skrývajícími nové a značné výrazové bohatství a jejich mechanismus přináší neosobní jistotu a přesnost. Někteří moderní autoři, IGOR STRAVINSKIJ, ERIK SATIE, dále členové pařížské skupiny SIX (= 6) aj. bez předsudků a s obdivuhodnou vitalitou činí dosti slibné a zajímavé pokusy o obrodu hudby (propadlé snobismu, impresionismu a akademismu) právě tímto směrem. —

Právě tak TANEC, který se stal v ruském baletu aristokratickým a svébytným uměním Karsavinové, Nižinského aj., přichází dnes na nové cesty: *k tanci varietnímu a kabaretnímu*, jenž je někdy akrobacií a jenž používá i optických efektů (Loie Fullerová), *k tanci*, jehož poslání je *hygienické* a tělocvičné, téměř sportovní (Dalcroze), a *k tanci*, jenž je lidovou demokratickou zábavou, poezií neděle. Tu pozorujeme vlivy moderní a vlivy exotické: vliv jihoamerických tanců, černošských *cake-walks*: starobylé mazurky, valčíky a polky pomalu mizí, a snaží-li se [je] nejnověji jistá pařížská skupina sentimentálních tanečních mistrů marně obnovit, je to špatná, *biedermeierovská* móda, cosi jako *novoklasicismus* v dnešním umění: *two-step*, *foxtrot*, *boston*, *shimmy*, nové *tango* atd. dobyly již svého místa. A nevádí, že jsou někdy tak trochu *excentrické*: vždyť tanec sám je velmi rozumnou výstředností.

MALÍŘSTVÍ. Nové malířství nezrodí se ani v galériích, ani v salónech: zato v dílnách s okny do světa široce rozevře-

nými. — Nejprve třeba se probrat z hlubokého estetického zmatku dosavadního. A pak bude rovněž třeba precizovat *poměr k produkci mechanické, k fotografii*, která rovněž přinesla chaotické výtvarné estetice určité ujasnění. Předně: *znemožnila naturalismus* prostě tím, že při soutěži s naturalistickou malbou prokázala se fotografie, i nebarevná, dokonalejší, krásnější; věrnější. Rozumní lidé chápou, že kde jde o vyobrazení dokumentární, je na místě fotografie a ne kresba: zeměpisné a vědecké publikace se nesvěřují grafikům, ale fotografům. Je ovšem v lidstvu určitá nerozumná setrvačnost: proč se dnes ještě dávají pošetilí lidé portrétovat? Vždyť foto jim zde v každém ohledu vyhoví lépe! Proč šli někteří čeští malíři malovat pro Památník odboje bojiště legií, když fotografie poskytla by mnohem krásnější a dokumentárně cennější obrazy?

Vynálezem fotografie pozbylo zpodobovací reprezentující malířství svého účelu. Pravda fotografie na tomto poli bude vždy pravdivější, bude tedy pravdou silnějšího.

Ale jako extrém malby naturalistické, tak i opačný extrém malby abstraktní a absolutní je nezdravý: první dotýká se fotografie, druhý hudby: byla by to špatná dělba práce. *Ať malířství je pravdivé tam, kde foto lže*, ať je přehledné, názorné a syntetické tam, kde foto je mnohomluvné, roztříštěné a únavně obšírné. Ať není ateliérovou hračkou či galanterním zbožím pro buržoazní příbytek či relikvií pro obrazárnu, třeba moderní. Ať je plakátem, *návěštím naší radosti ze života*. Ať je *pohlednicí ze širého světa*, plnou lyriky dálek, jež zůstane fotografií odepřena!

Zatímco figurálně alegorické malování chřadne zároveň s klasicismem, zatímco koupající se ženy, akty v přírodě, mytologie i historické motivy, i moderně malované, stávají se modernímu duchu, který spíše favorizuje obrozenou krajomalbu a hlavně malbu zátiší, nesnesitelnou banalitou — vidáme přečasto na nároží ulic, na nahých stěnách domů, uprostřed vřele pulsujícího velkoměstského života plakáty, které jsou zhusta nejkrásnějšími manifestacemi výtvarné síly dneška.

Minulost měla své mozaiky, fresky, tabulové obrazy: dnešek a ztřetk má plakát, pohlednici, karikaturu a novinovou ilustraci. Všecko ostatní umění vyhlídí nudně vedle těchto děl, která vznikla jako *vyplnění konkrétního úkolu*. Netřeba sem znášet mor artismu. Krása plakátu není závislá na akademii ani na antické tradici. Dokonce: plakáty, jichž autory byli známí a uznaní umělci, snad byly obstojnou kresbou a obrazem, ale nikdy nebyly dobrým plakátem. Dobrý plakát je vždy uměním, ale umění nemusí být vždy dobrým plakátem, a to ve světě, jenž zdůrazňuje účelnost, oprávněnost, konkrétní úkol a poslání, jenž má smysl pro ekonomii a jenž dá přednost konkrétní věci před vágním pojmem, znamená velmi mnoho. Plakát není vždy bez ušlechtilosti, i když je vtíravý, brutální, je přece elegantní a osvěží tvářnost ulice jako prapor na nejvyšším bodě světa, odevšad viditelný, vyzývavý, pestrý a provokativní, nefalšovaně velkoměstský: poučí o moderní paletě mladé malíře lépe než studium Rubense a zvěstuje novou výtvarnou estetiku, popírá rezolutně sentimentálně literární koncepcce dosavadní.

Malířství není náboženství; proto dosud je a bude nadále. Je především řemeslem. A jako řemeslo nesmí se uzavírat před zasažením mechanické výroby. Lze se domnívat, že jednou v socialistické egalitářské společnosti budou obrazy rozmnožovány strojem; částečně se tak děje i dnes reprodukcemi, které zprostředkovávají spíše než originály výtvarně kulturní styk dneška. Malíř je řemeslníkem, žádný „akademický malíř“, „artiste-peintre“, „Kunstmaler“: malíř krajiny a zátiší vedle malíře reklamy a plakátů.

FOTOGRAFIE přinesla, jak jsme pravili, určitá cenná vyjasnění malířské estetiky i tím, že některé druhy malířství zpodobivého nadále znemožnila. Zato malířství a zejména grafika nebyly fotografií k valnému štěstí. Zanesly do této polochemické produkce pseudoumělecký zmatek s požadavky klamně hezkosti a apatnosti. Krása fotografie spočívá zcela jinde, než se domnívá tzv. fotografie „umělecká“. Její krása je jiná než krása malířství, jako krása kina je jiná než krása

divadla. Má i jiné poslání. Pianola: klavíru Paderewského = fotografie: malířství = kino: divadlu = budoucí fotoplastika: sochařství. Fotografie ztrácí svou vlastní, řekl bych, rodnou krásu, stává-li se uměleckým průmyslem. Stává se dekorací = zbytečností, místo aby byla důležitou skutečností. Míjí se svým účelem, pro nějž byla vynalezena, a poněvadž krása v dnešním světě je podřízena logice ekonomie, stává se oškli-ovou, je-li zbytečnou a neúčelnou, řemeslně nedokonalou. Fotografie může být uměním, ba může za jistých okolností téměř přestat být fotografií a stát se malířstvím a grafikou (neboť na technice nezáleží), právě tak jako film někdy může být překrásným divadlem; prvé dokázal americký fotograf na Montparnassu žijící *Man Ray* svými abstraktními fotografickými listy, jež lze přirovnat ke grafice Georgese Braqua či Juana Grise; druhé americký kinorežisér *Griffith*. Ale nikdy nesmí být fotografie uměleckým průmyslem, ustrnuvším ostatně na impresionistických efektech, jež jsou fotografii zcela cizí, a substituujícím ctnosti malířství, právě tak jako ctnosti fotografie, zločinně nemorální zrůdou měšťácké nepodstatné a zdobící dekorativní kultury.

Sochařství. Jeho budoucnost je závislá na vzniku příští architektury. Lipchitz, Archipenko, Laurens, Zadkine aj. očekávají moderních architektů.

Nové umění, o němž zde mluvíme a o něž nám jde, předpokládá a má za podmínku novou sociální organizaci života, novou konsolidaci společnosti, slovem *sociální revoluci*, aby se stalo slohem a obecností. Dnešní sociální život nespočívá na rovnováze, ale právě na nerovnováze sil, a tu otázky politické více než kterékoliv jiné zaměstnávají mysl lidstva.

Nový svět se však ustavičně rodí z mnohostranné práce. Revoluce nespí. Je tu.

Je třeba především rozhodně odejít ze starého světa i ze staré ztrouchnivělé kultury, i ten prach vyrazit z obuvi své.

Není jiné báze pro umění, pro kulturu, pro sloh, kromě sociální. Bez sociologických předpokladů zhroutí se nejkrásnější estetická stavba vničeč. Proto předčasně zahynul kubismus, proto je bez budoucnosti senilní novoklasicismus. Toto umění, tyto ismy zhynou a hynou s třídou a kastou, z níž a pro níž vznikly.

NOVÉ UMĚNÍ, REVOLUČNÍ, PROLETÁŘSKÉ, LIDOVÉ nesmí znát výlučnosti a soběstačnosti umění dosavadního. Bez snobismu. Bez akademismu. Cizí zálibám uměleckého esoterismu, postaví se doprostřed dramatu skutečnosti, ne divák, ale herec, bude součástí života jako kino nebo žurnál, nebude relikvií muzea či zbytečnou ozdůbkou. Výstavy v kavárnách a foyerech kin, beletrie v denních listech, hudba na ulici etc.!

Je-li dáno: moderní život, jeho sociální struktura boje dvou tříd, revoluce a rudý úsvit budoucnosti, jenž se dostaví dříve či později, ale je stejně krásný jako nepochybný; dále proletariát, nositel a tvůrce nových útvarů společenských a politických, který jasně již vyslovil svou duši svými činy — *je nalézt*: umění tohoto světa, tohoto prostředí, určené této třídě a tím určené Novému Člověku. NOVÉ, PROLETÁŘSKÉ UMĚNÍ.

Bude hanbou nového umění, bude-li tak důsledně proletářské, jako nové kdysi umění holandské a empírové bylo selské, měšťanské a demokratické?? Proleťte v mysli jako v kinu a panoramatu celým světem a máte na tomto světě pohromadě elementy nové krásy a nového umění: jsou součástí každodenního i slavnostně svátečního života. A nové univerzální umění ať je úplným repertoárem života na glóbu. Kdo tu bude tomuto vpravdě mezinárodnímu a světoobčanskému umění vytýkat nemístný exotismus?

NOVÉ UMĚNÍ PŘESTANE BÝT UMĚNÍM!

Tento plakát, obsahující slova ruského modernisty *Ili Erenburga* (v knize *A přeče se točí*), bylo by radno nalepit na dvěře všech dosavadních chrámů a stánek umění. *V novém*

světě je nová funkce umění. Netřeba, aby bylo ornamentem a dekorací života, neboť krásu života, holou a mocnou, netřeba zastírat a hyzdit dekorativními přívěsky. Není třeba umění ze života a pro život, ale umění jakožto součást života. Je to jiná než artistní koncepce. Nechtě je umění duševní hygienou, právě tak jako je sport hygienou fyzickou. Nechtě je rovnocenné a souměřitelné spíše se sportem nebo popřípadě s akrobacií (jež není než potencovaným a idealizovaným sportem) než s mystikou, metafyzikou, náboženstvím, když rovnocennost kultury psychické i fyzické není dnes heslem, ale faktem.

SPORT, SPORT, TOUT N'EST QUE SPORT!
LE PROGRÈS CONSISTE À BATTRE DES
RECORDS!

(Paul Dermée)

Tendence moderního umění je dána jeho účelností. Je důsledností, opustí-li muzeální atmosféru a bude-li dýchat silný, zdravý vzduch země. Nechtě je krásnou zábavou a cenným potěšením, právě tak jako film, představení v cirku či fotbalový mač. Nechtě přivlastní si touž technickou dokonalost a pružnost, jež je vlastní atletu či akrobatu, naprosto neomylnou funkčnost, vlastní stroji. Nechtě je široce srozumitelné a lidové: ale touto lidovostí nemíníme svéráz, národopis etc. Lid je *jeden* od pólu k pólu: *moderní proletariát*. A moderní proletariát nenosí tyrolácké, slovácké či zulukaferské kroje, ani nezpívá koledy. Otokar Březina jistě není lidovým autorem, tím méně však Svatopluk Čech.

Tendence nového umění daná účelností nemůže být ideologickou zevní náplní. *Tendenci plakátu je být plakátem*: co nejdůrazněji lidem něco oznámit. Je sám o sobě tendenční skutečností. Báseň i obraz musí být tendenční skutečností o sobě, integrálně; jeho tendence je pak rodná, nutná, jednoznačná. Obraz nemůže nikdy mít tendenci satirickou, moralistní, politickou etc., poněvadž mravouka, satira, politika není jeho úkolem a účelem: úkol obrazu je jiný než úkol mravoučné

knihy, karikatury či politického úvodníku; není proto však méně konkrétní a důležitý. Tendencí obrazu je být širokou podívanou obsáhlejší než plocha plátna, ušlechtilou zábavou a svátečním osvěžením mysli. Vnucovat zevně a neorganicky básni, románu, soše či obrazu tendenci je zrovna tak pošetilé jako zdobit holou, účelnou a krásnou konstrukci leteckých hangárů národním vyšíváním. Tendencí novin je být úplným a hbitým i spolehlivým zpravodajem. Tendencí školy je vychovávat a popularizovat vědu. Tendencí slavností lidových, cirku, sportu etc. je jednak zábava, jednak fyzická i psychická hygiena: proto jsou sourodé s uměním. — —

Zajisté, toto umění je věcí budoucnosti. Předpokládá, jak jsme pravili, k svému zdárnému růstu novou konsolidací po-revoluční společnosti. Dnes však ve smyslu této nové koncepce umělecké i životní pracuje na všem světě řada autorů a jejich výtěžky, experimenty jsou druhdy víc než zajímavé. Chcete-li, tož několik jmen:

KINO: Chaplin, Fairbanks, Hayakawa, William Hart (Rio Jim), Mary Pickfordová, Pearl Whiteová, Fatty etc. etc.

ARCHITEKTURA: předchůdci: Behrens, Perret, Tony Garnier, holandská moderní škola, američtí inženýři.
DNES: PURISMUS. Jeanneret (Corbusier-Saugnier).

MALÍŘSTVÍ: předchůdci: HENRI ROUSSEAU + GEORGES SEURAT. DNES: částečně Juan Gris, L. Surville, malfř z lidu Maurice Utrillo, a hlavně bezejmenní malíři plakátů etc. etc.

SOCHAŘSTVÍ: předchůdci: exotická plastika. Dnes: Archipenko, Laurens, Lipchitz, Zadkine.

LITERATURA: předchůdci: Rimbaud, Baudelaire, Whitman, Apollinaire z jedné, a dobrodružná, tzv. „obskurní“ literatura z druhé strany. Dnes: Cendrars, Cocteau, Max Jacob, Reverdy, Paul Dermée, Ivan Goll, P. Hamp, P. Mac-Orlan, Romain aj.

HUDBA: Méně určité pokusy obrodit akademickou hudbu prvky hudby světské: Stravinskij, Satie, Honegger, Milhaud, Auric, Poulenc, Migot aj.

U nás představují novou generaci s novými tendencemi a s novým pojetím ve *výtvarnictví*: Krejcar, Šíma, Feuerstein, v *literatuře*: Černík, Nezval, Seifert, Schulz, Vančura. V *hudbě*: 0, v *divadelnictví*: Honzl.

Noví umělci nejsou než jedni z četných dělníků krásy na zeměkouli. Krásy nové, životní, účelné a proto všudypřítomné. Uvidíte ji na světě a ne jen v galériích a salónech, naučíte se jí na světě a ne na akademiích. A vězte, že *umění je jednou z tváří moderní krásy*, té mnohohlavé hydry modernosti a revoluce, jež straší ve snech lidí posedlé historismem a falešným artismem. Tato krása ovšem existuje i mimo oblast umění: a nové umění, jdoucí za touto krásou, překročí v důsledku toho rovněž své klasické hranice. **NOVÉ UMĚNÍ NEBUDE JIŽ UMĚNÍM!!!** Ano, zajisté. Bude cosi zbrusu nového a odlišného. Možno však též říci, že *teprve nové umění bude upraveně uměním*, proti němuž všechno dosavadní umění objeví se úzké, výjimečné, zrůdné či nedokonalé. Revoluce způsobuje tu základní přeměnu, jejíž obsáhlost a velikost ostatně těžko dnes vyjádřit slovy. **NOVÁ KRÁSA** rodí se z práce a *konkrétního úkolu*, ne z plané hry, důrazně opakujeme. Tendence umění = konkrétní úkol umění. Divoši vytvořili krásné plastiky, které moderní umělecká kritika bez váhání přirovnala k nejzralejším výtvorům klasických kultur. A přece tito divoši nejsou a nechtějí být umělci, je jim neznám sám pojem umění, jenž je ostatně jednou z neblahých vymožeností evropské civilizace. Chtěli vyrobit krásnou a dokonalou sochu sloužící účelům náboženským, vhodnou pro svůj účel. Vyplnili svůj úkol a my shledáváme, že jejich výrobek je uměním. Inženýr stavě viadukt myslí toliko na požadavky *konstrukce, ekonomie, účelnosti*: hotový viadukt bývá často více uměním než dekorativní architektura. Lidový obrázkář nemyslí na umění, rovněž skladatelé „světské“ hudby nikoliv. Malíř plakátů nemyslí na umění. Je-li produkt jejich práce dobrý, je uměním, tají v sobě zvláštní mohutnou krásu, která však, opakujeme, není výhradní výsadou umění. Podívaná na noční iluminaci a světelné reklamy velkoměstské třídy, např. Broadwaye v New

Yorku, v kinu či v obrázkovém časopise poskytuje kouzlo temnosvitu působivější a diváka [více] podmaňující než kouzlo obrazů Leonardových či Rembrandtových. Stěna polepená plakáty je často podívanou více osvěžující svou výtvarnou ryzostí než některé pozdně renesanční sály v Louvru.

KRÁSA nového umění je z tohoto světa. Úkolem umění (jež ostatně už některá odvětví víceméně přesně plní: kino zejména) je vytvářet analogické krásy a vyzpívat závratnými obrazy a netušenými rytmy básní

VŠECKY KRÁSY SVĚTA.

(Sborník Devětsil, podzim 1922, str. 187–202)